SADDHARMA

TIJDSCHRIFT VAN DE STICHTING VRIENDEN VAN HET BOEDDHISME

JAARGANG 13 1e AFLEVERING JULI 1980

- De geest van Ch'an
- Ch'an--boeddisme en Zen
- "Een aap in vermomming" en "een andere Icaros", uit het Pāli vertaalde jātaka's

NBA
NEDERLANDS BOEDDHISTISCH ARCHIEF

S A D D H A R M A

TIJDSCHRIFT VAN DE STICHTING

VRIENDEN VAN HET BOEDDHISME

13e jaargang 1e aflevering juli 1980

Redactie-adres: Hugo de Grootstraat 52,
6522 DG Nijmegen

Secretariaat Stichting: Eperweg 40
8072 DB Nunspeet

Postgiro: 150022, t.n.v. de penningmeester
van de Stichting, v.Hardenbroek v. Ammerstollaan 61
3832 CV Leusden

Min.donatie 1980 ƒ 30,- (echtpaar ƒ 40,-;
stud. ƒ 20,-)

Inhoud :

DE GEEST VAN CH'AN

Gedurende een aantal jaren heeft Drs. Bavo Lievens in Taiwan het chinees boeddhisme bestudeerd en beoefend. In de loop van 1980 zal in de reeks Dixit van het Wereldvenster, Baarn, zijn boek "Ma-tsu : De gesprekken" verschijnen. Het Het hieronder volgende artikel vormt de inleiding hiervan. Het aansluitende artikel, "Ch'an-boeddhisme en Zen", werd door Meester Nan Huai-chin als na-woord voor dit boek geschreven (red.).

Ch'an (1) is de chinese benaming voor de kern van het boeddhisme. Dit woord is een transcriptie van het sanskriet 'dhyāna', in het japans 'zen' uitgesproken, en duidt oorspronkelijk op de boeddhistische meditatie-praktijk, meer bepaald op de vier stadia van transformatie daarin. Met dit woord bedoeld men nu meestal de chinese richting in het boeddhisme die zich uit de indische dhyana-beoefening ontwikkelde en via Japan in het Westen bekend werd.

Meditatie is het hart van de boeddhistische beleving, zoals het gebed in het christendom. De beoefening van de meditatie is echter niet typisch voor het boeddhisme, maar een univer-

sele methode die in elke grote geestelijke traditie wordt teruggevonden. In de boeddhistische meditatie gaat het om 'de Wijsheid', die zich hierin onderscheidt van andere religies en daarom ook 'filosofie' in de oorspronkelijke zin van het woord ('liefde voor de wijsheid') genoemd kan worden.

Wijsheid wordt in het boeddhisme omschreven als inzicht in de ware werkelijkheid. Dit wordt geboren uit concentratie (in de zin van heldere aandacht). Zonder concentratie geen wijsheid. Concentratie-vermogen wordt geboren uit een juiste levenswijze. Inzicht in de wetmatigheden van de menselijke geest heeft geleid tot regels en geestelijke oefeningen die een essentiële factor zijn in het onderzoek naar de uiteindelijke waarheid. Zo hebben ook alle geboden en verboden, leefregels en voorschriften in het boeddhisme (zoals bv. de armoede en het celibaat) tot doel de concentratie-kracht op te wekken, te ontwikkelen of te beschermen. Het zijn primaire voorwaarden die de sensibiliteit en de scherpte van geest ont-wikkelen. Concentratie is het instrument waarmee het empirisch onderzoek naar de ultieme realiteit kan worden uitgevoerd. Hierbij gelden de wetten van elke wetenschappelijke discipline. Geloof in het boeddhisme gaat daarom ge-

paard met de zekerheid dat elke leerstelling inderdaad overeenstemt met de werkelijkheid en dat elke methode inderdaad leidt tot de experimentele herkenning ervan. (Het boeddhisme noemt men graag 'de wetenschap van de wetenschap'.) Dit geloof, dat geen twijfel of vraag onopgelost of onbeantwoord laat, is de 'moeder van de wijsheid'. De onwetendheid, en niet de zonde, is de wortel van alle menselijke onvolkomenheid. Alleen de wijsheid leidt tot de volmaakte bevrijding. Hierin is een mens als allen ons voorgegaan, de 'Boeddha' of de 'Verlichte'. Gedurende 45 jaar verkondigde hij op velerlei wijzen voor velerlei toehoorders 'de weg'.

"De verkondiging van de Boeddha heeft de geest als kern en geen-methode als leer-methode" zo luidt het citaat waarmee het Ch'an-boeddhisme door zijn stichter is gedefinieerd. "Ch'an is de benaming voor de geest, de geest is de substantie van Ch'an". Ch'an is de ultieme kern van Boeddha's leer, en zijn methode is zonder-methode of on-middelijk. De Ch'an-school "wijst rechtstreeks op de geest, om de oorspronkelijke natuur te zien en Boeddha te worden".

Het 'begrijpen van de geest' en de 'directe methode' van de Ch'an-school zijn echter ook

aanleiding geweest tot de misvattingen nopens deze 'geest' en de weg tot de herkenning ervan. Zo betekent plotse verlichting bijvoorbeeld geenszins dat er niets wordt verondersteld. Verlichting wordt in Ch'an-teksten vaak vergeleken met een bloem, en een bloem veronderstelt stengel en wortel. Dhyana is niet enkel de fonetische oorsprong, maar ook de wortel van Ch'an. Geen plotse verlichting zonder geleidelijke beoefening...en geen geleidelijke beoefening zonder plotse verlichting!

De boeddhistische weg tot verlichting bestaat uit een drieëenheid: inzicht - beoefening - handelen. Inzicht is 'het zien van Tao' (2) (zoals men een goudmijn ontdekt), beoefening is de concentratie-en meditatietraining en het onderhouden van de regels (zoals men een goudmijn ontgint), handelen is het gedrag en het uitvoeren in-de-wereld (zoals men het goud op de markt brengt). Deze drie dragen en bevruchten elkaar. Geen inzicht zonder beoefening en zonder handelen. De eigenlijke beoefening begint pas na het inzicht, wanneer het ik en zijn inspanningen verdwenen zijn. Het ware handelen vloeit uit de verlichting voort. Zonder verdiensten en deugden van het handelen ('goede wortels' genoemd), blijft

elke kennis en beoefening vruchteloos. Dit zijn de drie peilers waarop elke authentieke geestelijke bewustwording berust: juist inzicht, juiste concentratie en juist handelen.

De geschiedenis van het Boeddhisme kent twee grote richtingen, nl. de Lagere Richting of het Kleine Voertuig (Hinayana) en de Hogere Richting of het Grote Voertuig (Mahayana). In het vroegste Boeddhisme kwam het Kleine Voertuig tot volle ontwikkeling, met de nadruk op de beoefening en de zelf-realisatie. Later ontwikkelde zich het Grote Voertuig met de nadruk op de transcendente waarheid en het handelen in-de-wereld. De dhyana-beoefening in strikte zin behoort tot de Lagere Richting en ligt aan de basis van de Hogere Richting, zoals leren lezen en schrijven aan de basis ligt van het hoger onderwijs. De Ch'an-school in China behoort tot het Mahayana-boeddhisme en is de vrucht van de Hinayana-methoden van beoefening.

De dhyana-beoefening begint met voorbereidende concentratie-oefeningen, zoals bijvoorbeeld het vestigen van de aandacht op de uit- en inademing. Deze hebben tot doel het bewustzijn te verruimen en de aandacht onafgebroken te laten rusten op één punt, (zoals het licht van de zon zich via een vergrootglas concentreert in een brandpunt en hierdoor niet vermindert). Daarna komt een brede

waaier van mogelijkheden al naar gelang de aanleg en situatie van de beoefenaar (3).
Al deze methoden van concentratie, visualisatie en contemplatie beogen de geleidelijke emancipatie uit 'de wereld van begeerte', de sfeer van verlangen namelijk waarin wij leven. De vrucht van deze beoefening is het binnengaan in een subtielere wereld, namelijk 'de sfeer van de fijne materie' of 'de wereld met vorm'. Het binnengaan in deze wereld gaat gepaard met een onmiskenbare fysische en mentale transformatie: men bevindt zich in het eerste stadium van de medidatie, de eerste dhyana. Deze en de drie daaropvolgende dhyana's worden bereikt in een toestand van volkomen concentratie en luciditeit, waarin alle zintuiglijke en psychische reakties zijn opgelost, 'samādhi' geheten. Tijdens deze vier dhyana's wordt men achtereenvolgens opgenomen in de 18 hemelen van de wereld met vorm. Bij de vierde dhyana (tijdens dewelke Boeddha werd verlicht), beschikt men over bovennatuurlijke vermogens, zoals de 'wondere krachten' (zichzelf vermenigvuldigen, door alles heengaan als door lucht, over water wandelen, enz.),het 'goddelijk oog' en 'goddelijk oor', het kennen van het bewustzijn van andere mensen en wezens, het herinneren van vorige existenties, enz. Men is dan nog niet

totaal onafhankelijk van de wetten en lotgevallen van het universum (bij het verdwijnen van de wereld verdwijnt ook de dhyana, bijvoorbeeld). Na de vier dhyana's van de wereld met vorm volgen de vier samadhi's van de wereld zonder vorm...

Dit proces van meditatie-beoefening, meestal 'de vier dhyana's en de acht samadhi's' genoemd, kent een wetmatig verloop dat elke reële bevrijding uit het geconditioneerd bestaan kenmerkt. Zonder deze concrete, graduele realisatie, waarbij ook het lichaam wordt 'herboren', is elk inzicht niet definitief. Anderzijds is dhyana een geconditioneerde beoefening binnen de sfeer van oorzaak en gevolg, die alhoewel orthodox en efficiënt, de immanentie van de drie voornoemde werelden (d.i. de totale wereld) nog niet verlaat. Ch'an is dus niet te herleiden tot dhyana, of tot welke ervaring, toestand of transformatie dan ook. Alle fenomenen, die in de geest verschijnen, zijn niet de geest, en al kent men de leegte dan kent men de kenner nog niet. Het ultieme inzicht is uiteraard ongeconditioneerd, niet-dualistisch en onmiddelijk. In de praktijk kan het voortspringen uit elk van de vele meditaties. Het veronderstelt niettemin een voorafgaandelijke

'deconditionering', dhyana en wijsheid,(die ook in een vorig leven kunnen zijn verworven); "Tao volgt de natuur".

De indische stichter van het Ch'an-boeddhisme, de Patriarch Bodhidharma, kwam tegen het eind van de 5de eeuw naar China. Toen heerste er in intellectuele kringen een algemene belangstelling voor het boeddhisme, die echter grotendeels was beperkt tot vertaalwerk en filosofische discussie, en beïnvloed door taoïstische interpretaties. Begrip voor de Mahayana-leer had algemeen ingang gevonden doch was nog van de realisatie gescheiden door het reële proces van de beoefening. Slechts een kleine minderheid wijdde zich aan de praktijk van de Hinayana-methoden, en daarin ontbrak nog de laatste stap van de geconditioneerde oefeningen naar het transcendente Tao. Ook de grote indische meesters die voorheen de hoogste Mahayana-leer hadden vertolkt, zoals Kumarajiva, waren zelf beoefenaars van de Hinayana-methoden.

Bodhidharma kwam naar China omdat, naar zijn zeggen, de mensen daar aanleg hadden voor het Grote Voertuig. Toch zat hij negen jaar in meditatie voor 'n muur, te wachten op zijn eerste volgeling. Pas nadat deze zijn arm had afgehakt, ten bewijze van zijn erns-

stige inzet, leerde Bodhidharma hem 'de rust van geest'. "Wanneer uiterlijke condities hebben opgehouden en men innerlijk zonder hunker is, dan is de geest als 'n muur, en kan men Tao binnengaan".

Alhoewel de oorspronkelijke annalen grotendeels legendarisch zijn, toch blijkt daaruit nergens dat er zo iets is als een 'plots begrijpen' ('satori' in het japans) zonder geleidelijke beoefening, en evenmin iets als een verlichting waarna niet meer beoefend wordt. Bovendien was Bodhidharma's Ch'an en dat van de Patriarchen na hem integraal verbonden met alle aspecten van de boeddhistische leer. Het feit dat hij de Lanka sutra heeft aangewezen als leiddraad bij de realisatie van 'de geest-grond', is een onmiskenbare aanwijzing voor de centrale plaats van de meditatiebeoefening in de oorspronkelijke Ch'an-school.

De leer die Bodhidharma verkondigde was een samenvatting van de Hinayana- en Mahayana-sutra's. "Er zijn vele wegen om Tao binnen te gaan, maar alle komen neer op twee ingangen: de ingang van de waarheid en de ingang van de praktijk. De ingang van de waarheid veronderstelt het volkomen doorgronden van de leer in al haar aspecten, het ontwaken tot de geest ervan, en het diep geloof (5)

in de ware natuur die alle wezens uit zichzelf oorspronkelijk en volmaakt gemeen hebben doch door illusies en passies is verduisterd. Wanneer opvattingen en voorstellingen hebben plaatsgemaakt voor de terugkeer naar de waarheid en de eenvoud van de levende werkelijkheid, wanneer men onwankelbaar en definitief in de meditatie is gevestigd met een geest als een muur tussen uiterlijke factoren en innerlijke neigingen, wanneer men niet meer afhankelijk is van teksten en hun uitleg maar zonder omwegen met 'de hele waarheid' is verzoend, wanneer men rust in de stilte van het ongeconditioneerde en zodoende is éëngeworden met de kern van de leer...dan pas is er sprake van het binnengaan door de waarheid".

Het oorspronkelijke Ch'an-boeddhisme verwijdert zich dus geenszins van de leerstellige schriftuur en stelt dat de ultieme kern van Boeddha's leer enkel door de traditionele dhyana-beoefening toegankelijk is. Anderzijds is deze beoefening slechts een doorgang tot de absolute waarheid. De dhyana's en samadhi's leiden ten hoogste tot 'de vruchten' van het Kleine Voertuig, en zijn dus niet de kern van Ch'an (4). Indien men slechts belang hecht aan de meditatie met het oog op de eigen realisatie, kan men uiteindelijk de eenzijdige

leegte of het onvoltooid Nirvana bereiken, wat nog niet de ware leegte of wonderlijke volheid van het Groot-Nirvana is (5). Al is men in de meditatie gevestigd als 'n muur, zolang men de kern van de leer door een ontwaken nog niet is binnengegaan,komt men aan Bodhidharma's eerste ingang niet toe.

Met de tweede ingang, die van de praktijk of het handelen, wordt niet alleen de kwintessens van het Ch'an-boeddhisme geboden,maar tevens het enige aanknopingspunt dat het Boeddhisme met de chinese cultuur kon verenigen. Hier ligt ook een fundamentele overeenkomst met de christelijke cultuur van het Westen. Deze ingang vat de levenshouding samen van zowel het Kleine als het Grote Voertuig: ten allen tijde geconcentreerd zijn op het innerlijke en uiterlijke gedrag, het grondige zelf-onderzoek en de zelf-vervolmaking zowel wat betreft het mentaal als het sociaal gedrag, met als doel de verlossing van de wereld. Zonder de transcendentale deugden en verdiensten die uit deze reële praktijk voortvloeien, is de 'volmaakte vrucht' van het Boeddhaschap uitgesloten. Hierbij vergeleken is 'satori' een verschijnsel in het individueel bewustzijn dat hoe indrukwekkend ook slechts bijkomstig is. " Wie naar aan-

leiding van een ervaring of plots inzicht zijn toesteand van min of meer begrijpen voor Ch'an aanziet en daarom onbezorgd en spontaan zijn gang gaat en van zichzelf meent verlicht te zijn, belandt vroeg of laat in het 'napraat-Ch'an' van de opscheppers en vrijdenkers. Men kiest de gemakkelijkste weg en bekommert zich niet hoe men, na het bereiken van de'vrede van de geest waardoor men Tao zou kunnen binnengaan', in het geestelijke werk van liefde en dienstbaarheid aan de wereld kan groeien. Men leest graag de gezegden van de Ch'an-meesters en meent dat de kern van Ch'an in de 'koan'- en 'mondo'-literatuur te vinden is. Daarbij verliest men de fundamentele woorden en daden en de authentieke geest van de meesters uit het oog om op de "dwaalwegen van Ch'an " te belanden (6).

Deze 'ingang van het gedrag' behelst ' de vier handelingen': het aflossen van alle schuld, gehoorzamen aan het lot, onthecht zijn zijn van alles en handelen in overeenstemming met het Dharma. Wie zich op Tao toelegt maakt zich eerst een juiste levenshouding eigen. Dit leven in de wereld betekent voor hem het aflossen van alle schuld. Er is vooreerst de eigen schuld: er is niets wat hij niet aan an-anderen te danken heeft. Niemand is hem iets

verschuldigd. Al deed hij niets verkeerd in dit leven, dan moet hij nog de consequenties dragen van vorige levens. Er is geen toeval en alles heeft zijn oorzaak. Hij maakt zich dan ook nooit zorgen over wat hem overkomt, omdat hij begrijpt. Door een leven te leiden van zelfvergeten opoffering en door kwaad met goed te vergelden, verlost hij ook anderen van hun schuld. Bodhidharma illustreerde dit met zijn eigen leven: vijfmaal werd hij vergiftigd en nadat hij zijn opvolger had gevonden stierf hij daaraan zonder èèn woord van klacht. Hierin reveleert zich de ware filosoof en de ware religieus. Zo dronk Socrates de gifbeker en zo stierf Jezus op het kruis. De houding van de gerealiseerde ('arhat') in het Hinayana-boeddhisme luidt: "Mijn leven is reeds voltooid, de heiligheid reeds gevestigd, ik heb alles volbracht en ontvang geen verder leven meer". Ch'an-meester Yung-Chia zei: "Begrijpt men, dan zijn alle hindernissen van het karma oorspronkelijk leeg; begrijpt men nog niet, dan moet men eerst zijn schulden aflossen."

Het boeddhisme stelt de leegte van alle dingen, mens en wereld, voorop. Alle fenomenen zijn veranderlijk, ontstaan en vergaan door oorzaken en omstandigheden. Niets heeft een zelfstandige natuur. De lege natuur is

de ware werkelijkheid waaruit alles ontstaat, en alles wat ontstaat heeft de leegte als natuur. Daarin is geen ik, noch iets dat blijft of onveranderlijk is. Vreugde en verdriet, voorspoed en tegenspoed, genade en ongenade zijn allemaal het gevolg van onze vorige daden en verschijnen als in een droom zonder reële betekenis. Wanneer de kracht van het karma is uitgewerkt verdwijnen de gevolgen waar ik mij nu in verheug of niet. De fundamentele natuur kent geen verlies of winst. Daarom zeggen de Ch'an-meesters "los te laten en het lot te gehoorzamen, het oude karma op te lossen en geen nieuw karma te creêren". Dit is ook de geest van Lao-tzu, Confucius en de I Ching.

Het lot volgen is de natuurlijke weg van Tao, en het handelen zonder iets na te streven is het niet-doen van Tao. Mensen van-de-wereld streven overal iets na en zijn altijd aan iets gehecht, en omdat ze gehecht zijn streven ze in eeuwige verwarring. De wijze is niet van-de-wereld daar hij zich niet hecht aan dingen die ontstaan en weer vergaan. Waar streven en gehechtheid is, daar is ook lijden en verdriet om wat leeg is, om wat niet wordt bereikt en om wat verloren gaat. Waarheid en vreugde bestaan juist in het op houden met 'willen', de zelf-realisatie inbe-

grepen. "Wie het Dharma zoekt mag niets zoeken...". Wie Ch'an wil begrijpen moet op de ee eerste plaats leren zien hoe het leven en het lichaam in de wereld evolueren volgens de wet van oorzaak en gevolg. Zijn enige streven is het zich laten voltrekken van het oude karma en daarom is hij dankbaar om alles wat aan hem gebeurt. Ook hier geldt het "Tao volgt de natuur" van Lao-tzu.

'In overeenstemming met het Dharma handelen' is het handelen volgens de boeddhistische principes. Na het inzicht in de leegte van mens en wereld en de bevrijding door de transcedentale wijsheid, is de 'bodhisattva' (verlichtings-wezen) alleen nog gemotiveerd door de liefde om anderen dienstbaar te zijn en de wereld te bevrijden (de bodhisattva-gelofte om de volmaakte verlichting van een Boeddha niet binnen te gaan zolang nog één wezen niet is verlost).

Dit is het 'ware en juiste handelen' van al wie zich op het boeddhisme toeleggen. Hoe de Ch'an-scholen zich later ook ontwikkelden, "alles wat met 'de vier handelingen' van Bodhidharma's oorspronkelijke Ch'an-boeddhisme niet overeenstemt, moet globaal als afwijkend worden beschouwd. Hier kan niet de minste twijfel over bestaan. Indien anderzijds de gees- blz 11

telijke beoefening werkelijk op dit handelen is gebaseerd, dan zijn alle 'regels, concentratie en wijsheid' daarin vervat" (7). Geestelijke bewustwording mist haar diepste kracht wanneer ze het rumoer en het lijden van de wereld van zich afzet. Uit de ware inkeer, het niet van-de-wereld zijn, wordt de uitkeer geboren die met onbegrensde liefde in-de-wereld is. Hoe vaak echter wordt met 'oosterse wijsheid' halve waarheden bedoeld, en worden gehechtheden en illusies verwisseld voor gehechtheden en illusies, waarbij materialistisch egoïsme plaats maakt voor geestelijk egoïsme.

Bodhidharma voorspelde dat 200 jaar na zijn dood het Ch'an-boeddhisme zich alom zou verspreiden. "Het aantal van hen die Tao begrijpen en de waarheid verkondigen zal groot zijn, doch het aantal van hen die Tao beoefenen en de waarheid doorgronden miniem." Tot de eerste helft van de 8ste eeuw bleef zijn Ch'an-school beperkt tot een aantal 'beoefenaars van Tao' die in de bergen een ascetisch leven leidden. Dank zij de konsequente meditatiebeoefening volgens de Hinayana-methoden was het aantal gerealiseerden onder hen groot. Zo begon een indrukwekkende beweging waardoor tegen het eind van de 8ste eeuw het Ch'an-boeddhisme over heel China populair was

geworden. Op een tot dan toe ongekende manier, die algemeen bijval genoot, wezen de Ch'an-meesters op de uiteindelijke zin van de boeddhistische leer en beoefening. De hoogste leer van de geest, de diepzinnige en ingewikkelde terminologie om het transcendente Tao te benaderen, kreeg een uiterst levendige, directe en eenvoudige uitdrukking. In gewone omgangstaal en in het simpele leven van elke dag werd de kern van Boeddha's leer als universele en levende werkelijkheid tegenwoordig gesteld. Zo ontstond de typisch chinese Ch'an-methode: het zwaartepunt verlegde zich van de schriftuurlijke overlevering naar de levende toehoorders enerzijds, en van de leerstellige interpretatie naar het levend getuigenis van hen die de leer realiseerden anderzijds. Deze nieuwe vorm van onderricht, die uitgaande van de konkrete mens ook de volkstaal in het boeddhisme binnenbracht, vond zijn neerslag in het nieuwe literaire genre van de Ch'an-literatuur: "de opgetekende woorden van de Ch'an-meesters".

Deze gedaanteverandering van de boeddhistische leerverkondiging was zowel de vrucht van een eeuwenlange traditie, als van nieuwe politieke, sociale en culturele factoren. In het nieuwe onderricht wordt de boeddhistische

traditie in haar geheel verondersteld gekend en beoefend, en daarom staat er vooral het onmiddelijk inzicht centraal, terwijl er niet vaak en nadrukkelijk wordt gewezen op beoefening en realisatie. Het ontstond namelijk in kringen van monnikæn waar alle nadruk op de beoefening en op de realisatie lag. Het vloeide voort uit de praktische chinese levenshouding die, na de kern van het boeddhisme gerealiseerd te hebben, deze niet onlosmakelijk verbonden achtte met traditionele filosofische en religieuze vormgevingen. Daarbij werd niettemin de boeddhistische traditie in ere gehouden, door haar op een even boeddhistische wijze te negeren. Het Boeddhisme bevatte steeds in kiem de secularisatie van zijn eigen religie. De sutra's en commentaren wijzen erop, waar het over de 'hele waarheid' gaat, dat de ongeconditioneerde, non-dualistische ware werkelijkheid nooit tot geconditioneerde, dualistische en voorlopige gestalten van religie kan worden herleid. Dit zijn 'heilsmiddelen' die alhoewel orthodox en efficiënt, slechts een voorbereidende en methodische rol spelen. "Wanneer men de oever heeft bereikt, laat men het vlot achter".

De geniale eenvoud van het typisch chinese Ch'an-boeddhisme, die spontaan voortvloeide

uit de realisatie van de hoogste waarheid, was echter ook verantwoordelijk voor de gevaren die het gaandeweg zouden uithollen. De originele woorden en daden van de Ch'an-meesters, die steeds de uitkomst waren van een grondige kennis en beoefening van Boeddha's leer, werden hoe langer hoe meer uit hun oorspronkelijke context losgemaakt. Het 'inzicht' werd benadrukt ten koste van de 'beoefening' en het 'handelen'. De 'opgetekende woorden' die uitmondden in de 'koan'-literatuur, werden voer voor hen die een inzicht nastreven zonder zich aan de reële beoefening en authentieke realisatie te wijden, en over verlichting willen praten zonder zelf verlicht te zijn.
Dit mag ons echter niet beletten de ware geest van het Ch'an-boeddhisme te eerbiedigen.

<u>noten</u>

(1) Ch'an wordt uitgesproken als tschan in 't schan-daal

(2) Tao is in deze context de chinese benaming voor het Absolute

(3) Ondanks de algemene interesse voor meditatie die momenteel in het Westen leeft, is de literatuur over de boeddhistische meditatie-methoden zeer gering. Een beknopt overzicht gebaseerd op de oorspronkelijke documenten vindt men in het werk

van E.Conze: Buddhist Meditation (London, Unwin 1975) en in de heldere uiteenzetting van J.P.Schnetzler: La Méditation Bouddhique (Dervy-livres, Paris 1979) die echter tot het Kleine Voertuig is beperkt.

(4) In de westerse literatuur vindt men zowel de opvatting verdedigd dat Ch'an de verwerping is van dhyana-beoefening, als dat 'in dhyana zitten' ('za-zen' in het japans) de essentie is van Ch'an.

(5) De uitdrukkingen 'leegte' en 'nirvana' betekenen niet 'niets' of 'afwezigheid'. Met 'leeg' wordt bedoeld dat "alle dingen geen eigen natuur hebben" (zie pg.13). Het 'nirvana', letterlijk 'uitgedoofd', is de negatieve benaming voor het Onnoembare en betekent het einde van alle lijden en onvolkomenheid. Het is m.a.w. de Volkomenheid, omschreven als "de eeuwigheid, de zaligheid, de zelfheid en de zuiverheid" van het transcendente. Terloops wijzen wij erop dat veel uitdrukkingen tussen 'apostroffen' staan daar het om chinees-boeddhistische termen gaat waarvoor het nederlands geen adequate equivalenten biedt. Zo betekent 'geloven' in deze context steeds overtuigd zijn ,

vertrouwen in zichzelf en uit eigen ervaring bewust worden, en niet bv. " voor waar aannemen op gezag van een ander". 'Realisatie' duidt steeds op de levende, reële ervaring, de waar-neembare revelatie van de werkelijkheid, die zich proefondervindelijk openbaart als 'vrucht' van de 'juiste beoefening', letterlijk 'getuigen van de vrucht'.

(6) Nan Huai-chin, wiens werken nog niet zijn vertaald.

(7) id.

Drs. Bavo Lievens

Chinees, hout, polychroom en verguld.
Late Ming-periode, ± 1600

Vitarka mūdra. Houdt in de andere hand een vrucht.

CH'AN-BOEDDHISME EN ZEN

Het chinese Ch'an-boeddhisme (1) wordt door hedendaagse auteurs nogal eens oppervlakkig voorgesteld als een revolutie tegen het Boeddhisme. Dit woord revolutie geeft dan ook aanleiding tot de misvatting dat het Ch'an-boeddhisme een reaktie zou zijn tegen de oorspronkelijke boeddhistische leer en een verwerping van de traditionele boeddhistische methoden van beoefening. Of het nu gaat om revolutie of hervorming, dergelijke uitdrukkingen hebben in het gewoonte-denken meestal een reaktionair karakter. Vandaar de verkeerde interpretatie van het Ch'an-boeddhisme, naar aanleiding van wat "één iemand vals heeft doorgegeven, en door honderd anderen als waar wordt overgenomen". (2). Nadat de oorspronkelijke boeddhistische leer, met inbegrip van alle leerstellingen en beoefeningen van zowel het Kleine als het Grote Voertuig, zich in China had verspreid, kristalliseerde deze zich tijdens de Sui en T'ang periode (6e tot 9e eeuw) uit in de opkomst van de Ch'an-school, die alle boeddhistische leerstellingen en methoden van beoefening in hun geheel aanvaardde. Het was enkel en alleen omwille van de aanpassing aan de chinese

kultuur, opvattingen en sociale omstandigheden dat ook de essentie van het Confucianisme en Taoïsme werd opgenomen en dat een typisch chinese stijl van onderricht werd aangewend. Dit was echter niet alleen het geval voor de Ch'an-school, maar evenzeer voor alle 'tien scholen' die toen opgang maakten, alsook voor de methode van boeddhistisch onderzoek volgens 'de systematisatie en onderverdeling van de leer'. (3). Over het algemeen werd hierbij, ondanks alle veranderingen, nooit afgeweken van de integrale aanvaarding van het boeddhistisch theoretisch onderricht en zijn praktijk. Dit kan door talloze illustraties duidelijk worden aangetoond, maar zou ons hier te ver voeren en bovendien een ander boek in beslag nemen.

Eenvoudig en duidelijk gesteld, de meesters van de Ch'an-school huldigen steeds de bekende uitspraak: " Beheerst men de Ch'an-school maar niet de boeddhistische leer, dan praat men nonsens wanneer men de mond opendoet; beheerst men de leer maar niet de school, dan lijkt men goed op een draak met één oog." (4). Of zoals Ch'an-meester Yung-chia in zijn "Hymne over de realisatie van Tao" zegt: "Beheerst men de school zowel als de leer, dan zijn concentratie en wijsheid

volmaakt en helder, en blijft men niet vastzitten in de leegte." (5). Dit is wel de beste verduidelijking, doch onder hedendaagse academici wordt Yung-chia's hymne wel eens kritisch in twijfel getrokken, en zo raakt men hoe langer hoe meer verstrikt. Hier is een uitspraak van de Ch'an-meesters op zijn plaats: "Alle dharma's zijn oorspronkelijk op hun gemak, alleen mensen maken zich druk."

Zo zou men in de gesprekken van Ma-tsu, aan de hand van boeddhistische exegese, kunnen aantonen dat geen enkele uitspraak niet in overeenstemming is met een leerstellige referentie uit de boeddhistische schriftuur. Dit zou echter weer een afzonderlijke studie uitmaken.

Aan het standpunt van de westerse academici ligt natuurlijk nog een verwijderde oorzaak ten grondslag, namelijk de studie van het boeddhisme in Europa na de 17e eeuw. Het oorspronkelijke bronnenmateriaal i.v.m. het vroegere boeddhisme was toen niet voorhanden,-en men was hoofdzakelijk aangewezen op het zuidelijk Hinayana-boeddhisme en de boeddhistische pali-literatuur. Daar kwam nog bij dat men tijdens de 18e en 19e eeuw, deels bewust deels onbewust, de chinese kultuur uitdrukkelijk afwees en geringschatte, wat gepaard

ging met een veronachtzaming van het merendeel der gegevens over het boeddhisme in China. Mede hierdoor kwam de misvatting tot stand. Bovendien werd na de tweede wereldoorlog de Zen-studie uit Japan in Europa en Amerika binnengebracht. Men weet echter dat het geesteswetenschappelijk onderzoek in Japan, namelijk de studie van de zgn. oosterse kultuur, m.a.w. de chinese kultuur, en om het even welke tak ervan, sedert de Meiji Restauratie (1867-1912) deels bewust deels onbewust de westerse benadering gewoon verder zette. En net zoals in het Westen was dit onderzoek vertroebeld door factoren van nationalistische en politieke aard.

Onder dergelijke omstandigheden is de ware geest van het Ch'an-boeddhisme helemaal ontaard. Men kan dit echter ook beschouwen als een uiting van de algemene tendens in de menselijke geschiedenis die leidt naar een verbleking van de kultuur, en daar valt nu eenmaal niets aan te verhelpen.

De interpretatie van het Ch'an-boeddhisme gaat vaak nog gepaard met de opvatting dat de verschillende religieuze scholen elkaar zouden bekritiseren of bestrijden. Dit is wel een ernstig probleem voor de vergelijkende filosofische studie van het boeddhisme, en

over het algemeen kan men zeggen dat om het even wie of om het even welke intellektuele discipline er totaal verschillende ideeën op na houdt omdat de standpunten verschillend zijn. Ik ben echter van oordeel - en dat geldt niet alleen voor boeddhistische stelsels, maar evenzeer voor alle andere religieuze gestalten en onderichtmethoden - dat alle religies in hun geest van transcendentie onderling verwant en in harmonie zijn, en dat ze elkaar wederzijds kunnen aanvullen en verduidelijken. Er is immers maar één waarheid, net zoals de Boeddha sprak over 'het non-dualisme (geen-tweede leer) ', en zoals de grote Ch'anmeesters stelden: "Buiten deze ene werkelijkheid is elke tweede niet waar."

Het boeddhisme in China, in zoverre men er zich ernstig op toelegde, en ongeacht of men de weg van het Kleine of het Grote Voertuig beoefende, heeft zich altijd uitdrukkelijk het zoeken van de realisatie ten doel gesteld. De methoden tot realisatie, gebaseerd op de studie van de leer, zijn van begin tot eind niet te scheiden van de principes der sutra's, Vinaya en sastra's. Ook de methoden van beoefening, ongeacht Klein of Groot Voertuig, hebben steeds de vier dhyana's en acht concentraties als fundament (6). Vóór de Sui en

T'ang periode waren de Mahayana-schriften nog niet volledig verspreid, en daarom volgde men eerder de Hinayana-methoden van meditatie-beoefening. In het midden van de T'ang dynastie was het niet enkel de Ch'an-school die tot volle bloei kwam, en het is pas dank zij de gelijktijdige opkomst van de overige scholen dat het dhyana van het Mahayana algemeen ingang vond. Vanuit het standpunt van de leer beschouwd kan men wat later in de Ch'an-school " het dhyana van de Tathagata" en " het dhyana van de meesters-patriarchen" (7) werd genoemd, eveneens rangschikken onder het dhyana van het Grote Voertuig.

De meditatie-methoden van het Kleine Voertuig zijn gebaseerd op de boeddhistische Hinayana-doctrine: door uitsluiting van de zinnelijke wereld binnen en buiten geest en lichaam, en door het onverdeeld aandachtig bewaken van de concentratie in gemoed en gedachten, betracht men de bevrijding uit de gebondenheid van de stoffelijke wereld te realiseren, in een zelfstandige sublimering. Talrijk waren dan ook de uitingen van krachtige ijver met resultaten als bovennatuurlijke vermogens, 'zittend bevrijd worden en staande sterven' en dergelijke geconditioneerde prestaties binnen de grenzen van leven en dood.

Om een meer konkrete vergelijking te maken: de Hinayana-methoden van meditatie-beoefening zijn als het geleidelijk samenbrengen van het verwarde en onsamenhangende, dat als opvliegende bloem ronddwarrelt, tot één concentratiepunt, (zoals bij de concentratie op de in- en uitademing), waarna het weer wordt weggegooid om voor altijd in een staat van stille leegte en zuiverheid te blijven (8). De Mahayana-methode is eveneens gebaseerd op de leerstellingen van het Groot en Klein Voertuig: elk punt of aspect van het bewustzijn wordt rechtstreeks vanuit zijn middelpunt als in een explosie verbroken, zodat de uiteindelijke leegte helder tegenwoordig en onafhankelijk aanwezig is.

In de Ch'an-school ten tijde van Ma-tsu (709-789) was de beoefening van de regels en voorschriften vrij strikt. Tijdens de bloeiperiode van het boeddhisme in de T'ang dynastie onderscheidde men drie graden, nl. de Hinayana-voorschriften voor novicen, voor monniken, en de bodhisattva-voorschriften van het het Mahayana. De monniken van de Ch'an-school volgden meestal "de vier delen Vinaya" (9). Wat de bodhisattva-voorschriften van het Mahayana betreft, in China volgde men meestal de Brahmajala sutra (10), en in Tibet alge-

meen het Vinaya boek uit het "Yogācārabhūmi śāstra" van de bodhisattva Maitreya (11). Onder de sutra's die tijdens deze periode gangbaar waren in de Ch'an-school, diende de Diamant sutra (Prajñā-pāramitā sūtra) (12) meestal als basis voor debutanten. Daarom werd de Ch'an-school later door sommigen ook Prajna-school genoemd, naast Bodhidharma- en Lanka-school. De grote Ch'an-meesters legden echter steeds alle nadruk op de Lanka-sutra (13), de Vimalakirti sutra (14), de Nirvana sutra (15), de Lotus sutra (16), e.a. Heel wat meesters uit de vijf Ch'an-scholen na Ma-tsu, zoals de Lin-chi school en de Fa-yen school, waren bovendien grote leraars van de Yogācāra-school (17) en de "enkel de geest" -leer.

Wat was nu het typische van de Ch'an-school? Om het zo eenvoudig mogelijk voor te stellen: de hoogste boeddhistische leer van de geest, de ingewikkelde en gedetailleerde analytische methode om het transcendente Tao te realiseren, werd herleid tot het simpele leven van elke dag, en realiseerbaar temidden der gewone dingen. Zo heeft de Ch'an-school ertoe bijgedragen dat het Boeddhisme zich over geheel China verspreidde en alle lagen binnendrong, een centrale plaats innam in de chinese

kultuur, en met diepe wortels en taaie stelen van generatie op generatie werd doorgegeven. Doch deze gedaanteverandering, van het hoogste transcendente Tao dat zich spontaan in het gewone dagelijkse leven kwam manifesteren, was tevens verantwoordelijk voor de latere golf van 'Ch'an-maniakken', nl. het 'babbel-Ch'an' van de debutanten die het over realisatie hebben maar nog niets realiseerden en over verlichting praten zonder verlicht te zijn. Vandaar dat in de Sung periode (960-1279) dit omsloeg in een stimulans voor het Neo-Confucianisme dat met een streng rationalisme op de tekorten van het oppervlakkige 'maniakken-Ch'an' reageerde. Vanaf het einde van de Ming periode (1368-1644) sloeg deze reactie weer om in ijdele dweperij. Dergelijke reformatie en contra-reformatie met hun excessen zijn een onvermijdelijk euvel van zowel oude als nieuwe geestelijke stromingen.

De popularisering van het Ch'an-boeddhisme hangt onmiddelijk samen met het feit dat de grote meesters rond Ma-tsu's tijd de boeddhistische leerinhoud in de meest courante omgangstaal verwoordden, en zo de diepzinnige maar moeilijke technische terminologie ervan ontsloten. Hierdoor ontstond het nieuwe genre van 'de opgetekende woorden' (18) in de boed-

dhistische literatuur, uiterst realistisch qua stijl en uiterst levendig qua inhoud. De meesters van de Ch'an-school gaven aan Boeddha's verkondiging gewoonlijk een levensechte en konkrete interpretatie, aan de hand van alledaagse feiten en dingen, en met onze persoonlijke ervaring als uitgangspunt. Deze opgetekende woorden van de Ch'an-meesters enerzijds, en de verhandelingen en kommentaren anderzijds, die zich woordelijk en zin voor zin eenzijdig op het theoretisch onderzoek richten, hebben elk hun eigen voordelen.

De 'kung-an' (19) van de Ch'an-school zijn weer verschillend van de opgetekende woorden. Deze laatste hebben duidelijk als hoofdthema de woorden van de Ch'an-meesters over 'de werkelijkheid' (20). De kung-an daarentegen bevatten 'de gebeurtenissen' en de handelingen uit het leven van de meesters. Ze verhalen bijvoorbeeld naar aanleiding van welk feit een Ch'an-meester twijfel opvatte en op zoek ging naar de uiteindelijke zin van mens en kosmos. Of ze vermelden onder welke omstandigheden of bij het horen van welke woorden ze inzicht kregen in de hoogste waarheid, en welke cruciale verlichtingen ze meemaakten in de loop van hun religieuze training, enz. Alhoewel de kung-an op het eerste gezicht slechts ver-

halende getuigenissen zijn van enkele voorvallen met inhoud, zijn ze toch een dynamische studie van het leerproces en de ervaringen der vroegere meesters. Ze volstaan zelfs als leiddraad en stimulans voor latere leerlingen en zijn een doeltreffende hulp bij het verifiëren van het eigen inzicht.

Ten gevolge van de popularisering en de vulgarisatie van de opgetekende woorden en de kung-an, maakten deze een diepere indruk op de intellektuelen en werden ze gemakkelijker aanvaard. Dit is dan ook een van de redenen waarom het Ch'an-boeddhisme na Ma-tsu zo'n algemene verspreiding kende. Na een periode van stilstand maakt het hedentendage weer een heropleving door, en wordt zelfs in Europa en Amerika populair. Op de vraag in hoeverre het voor westerlingen een 'blijde boodschap' kan betekenen, antwoorden we optimistisch. Het Ch'an-boeddhisme is de religieuse school die "direct wijst op de geest van de mens, om zijn natuur te zien en verlicht te worden". Het boeddhisme met zijn verheven transcendente leer en zijn konkrete oefen- en realisatiemethoden had zich in de loop der tijden veelzijdig ontwikkeld en allerlei gestalten van religieuse beleving en leerstellige strekkingen aangenomen. Het

was bovendien ingewikkeld geraakt in velerlei dogmatische geloofspunten en geboden. Onder deze omstandigheden ontdeed het Ch'an-boeddhisme zich van de beperkingen der traditie en kwam als 'n authentiek genie onweerstaanbaar te voorschijn. Vanuit een alomvattende bezorgdheid om het non-dualisme en de ene werkelijkheid van de geest radikaal zuiver te stellen, betrachtte het de bevrijding door de hoogste wijsheid en de zelfrealisatie in een geest van radikale vrijheid en autonomie te verwezelijken. De ingesteldheid en pedagogiek geven de indruk niet-religieus, niet-filosofisch en niet-wetenschappelijk te zijn, doch juist omdat het de bevrijding in zo'n grote onafhankelijkheid en wijsheid waarborgt, biedt het aan de religie, de filosofie en de wetenschap een integraal antwoord. M.a.w. het is pas met een geest en een methode als die van het Ch'an-boeddhisme dat de mens zich werkelijk uit de verlegenheid van zijn materie-gebonden aspiraties kan redden om tot een authentieke geestelijke transformatie te komen. In een wereld waar het mensdom door materiële beschaving is verdoofd en waar de rede door hebzucht is overschaduwd, wordt hier een feilloos geneesmiddel en een wonderlijke verfrissing geboden.

Nan Huai-chin, vertaald door Drs.B.Lievens

noten

(1) Het Ch'an-boeddhisme of Ch'an is in het Westen beter bekend onder de japanse benaming Zen.

(2) Zie bv. Hu Shih: Development of Zen Buddhism in China , in Chinese Social and and Political Science Review, 1932, No 4, pg. 483 e.v.

(3) Naast de Ch'an-school had men de Lü-tsung (Vinaya), Chü-she (Kośa, Abhidharma of Sarvāstivādin), Ch'eng-shih (Satya-siddhi), San-lun (Mādhyamika), T'ien-t'ai (Lotus), Hua-yen, Fa-hsiang (Dharmalakṣaṇa of Yogācāra), Mi-tsung (Chen-yen, esoterisch) en Ching-t'zu (Zuiver Land) scholen. De vele uiteenlopende geschriften van Hinayana en Mahayana werden in China georganiseerd en geclassificeerd volgens verschillende niveau's en perioden van onderricht in het leven van de Boeddha.

(4) Onder 'school' (tsung) verstaat men een specifieke richting in het boeddhisme die op de een of ander essentieel aspect van de boeddhistische leer of praktijk de nadruk legt, terwijl 'leer' (chiao, onderricht of doctrine) het geheel is van alle klassieke boeddhistische leerstellingen. Elke school benadert via een eigen onder-

richt- en beoefenmethode de universele waarheid, die door louter theoretische kennis van de leer niet realiseerbaar is. Hetzelfde geldt omgekeerd voor de eenzijdige beoefening van een bepaalde school of sekte, zonder inzicht in het geheel van Boeddha's verkondiging.

(5) Yung-chia: Cheng-Tao-ke (T 48 No 2014, pg.369a), o.a. vertaald door Lu K'uan-yü: Ch'an and Zen Teaching, vol.III, pg.116-145.

(6) Het meditatieproces verloopt volgens acht opeenvolgende stadia, nl. de vier dhyana's van de formele wereld en de vier concentraties van de niet-formele wereld.

(7) resp. de klassieke meditatie-beoefening en die van de Ch'an-school.

(8) De Hinayana-teksten die bij de meditatiepraktijk vóór de Sui en T'ang periode vooral werden gevolgd: Ta an-pan shou-i ching (T 15, No 602), Ch'an-hsing san-shih-ch'i p'in ching (T 604), Ch'an-hsing fa-hsiang ching (T 605), Hsiu-hsing tao-ti ching (T 606), Tao-ti ching (T 607), Ch'an-yao ching (T 609), Nei-shen-kuan chang-chü ching (T 610), Fa-kuan ching (T 611), Shen-kuan ching (T 612), Ch'an-mi yao-fa ching (T 613), Tso-ch'an san-

mei ching (T 614), Ch'an-fa yao-chieh (T 616), Ssu-wei lüeh-yao fa (T 617), Ta-mo-to-lo ch'an ching (T 618), Fo-yin sam-mei chin (T 621), Ju-lai tu-cheng tzu-shih san-mei ching (T 623). Voor een bespreking en samenvatting van enkele van deze werken, zie P. Demieville: "Le Yogacārabhūmi de Saṅgharaksa"(BEFEO,XLIV-2, 1954).

(9) Ssu-fen lü (T 22, No 1428).

(10) Fan-wang ching (T 24, No 1484)

(11) Yü-ch'ieh-shih ti lun (T 30, No 1579)

(12) Chin-kang ching (T 8, No 235), o.m. vertaald door E.Conze; Buddhist Wisdom Books

(13) Leng-ch'ieh ching (T 16, No 670), vertaald door D.T. Suzuki: The Lankavatara Sutra.

(14) Wei-mo ching (T 14, No 475), o.m. vertaald door E. Lamotte, Charles Luk, R. Thurman.

(15) Nieh-p'an ching (T 12, No 374), vertaald door Yamamoto K.

(16) Miao-fa lien-hua ching (T 9, No 262), o.m. vertaald door L. Hurvitz, Murano S.

(17) Fa-hsiang

(18) Yü-lü, jap. goroku

(19) lett. publiek geval, jap. kōan

(20) het Principe, (ook noumenon, waarheid of theorie) en de verschijnselen (ook fenomenen of feiten).

Thailand, brons, verguld.
Ayudhya-stijl, ± 1700

Dhyāna mūdra

EEN AAP IN VERMOMMING

(Jātaka 250. Vertaald uit het Pāli)

In oude tijden werd de Bodhisatta eens geboren in het koninkrijk van Benares in een brahmaanse familie. Toen hij volwassen was en zijn zoontje al op eigen beentjes rondliep, stierf zijn vrouw. Hij nam het kind op de arm en ging op weg naar de Himalaya. Hij verliet de wereld volgens de gebruiken der isi's en maakte de jongen tot kluizenaarszoontje. Zij woonden in een hut die hij gebouwd had van bladeren.

In de regentijd, toen er maar geen einde kwam aan de stortregens en de regen almaar vallen bleef, liep er een aap rond die versteend was van kou, hij klappertandde en rilde. De Bodhisatta had grote houtstapels aangedragen en een vuur aangelegd. Hij lag op een rustbed, terwijl zijn zoontje bij hem zat en zijn voeten masseerde. Die aap echter trok kleren aan gemaakt uit boomschors, die hadden toebehoord aan een gestorven asceet, en hulde zich daarin; hij schikte de huid van een antilope over zijn ene schouder en een juk met waterpotten meetorsende is hij in de vermomming van een isi naar de hut gegaan.

Hij bleef staan in de deuropening, want het vuur was de aanleiding van zijn verkleedtruc. Het kluizenaarszoontje zag hem en smeekte zijn vader: "Papa, er staat daar een asceet, gekweld door de koude, bevend. Roep hem hier, hij zal zich hier kunnen warmen!" Hij voegde het eerste vers er aan toe:

Deze wijze, die vrede en zelfbeheersing bemint,
Staat daar verstard, gekweld door vrees voor kou.
Alstublieft! Laat hem deze woning betreden,
Laat koude en iedere kwelling ver van hem zijn!

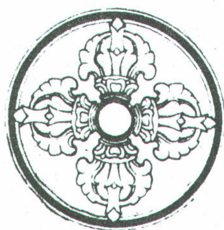
De Bodhisatta hoorde wat hij zei. Hij stond op en kijkend (naar de bizarre gast) bemerkte hij dat het een aap was. Daarop sprak hij het tweede vers:

Deze wijze bemint vrede noch zelfbedwang,
Het is een aap die over boomtakken wandelt.
Hij bederft de boel, hij is boosaardig en slechts verachting waard,
Wanneer men deze binnen laat, gaat ook het huis ten gronde.

Zo sprekende nam de Bodhisatta een fakkel, waarmee hij het beest bedreigde, en joeg hem op de vlucht. De aap sprong op, (en hard als hij liep !) En of hij nu het bos vermeed of opzocht, hij kwam niet weer naar die plaats.

De Bodhisatta ontwikkelde zowel de hoogste psychische vermogens als alle fasen van me-

ditatie en onderwees het kluizenaarszoontje in alles wat nodig was voor concentratie op objecten. Ook het kind ontvouwde zowel het een als het ander en zo bereikten zij beiden, volhardend in meditatie, de Brahmahemel.

Thailand, brons, verguld.
Bangkok-stijl, eind 18e eeuw

Bhūmisparśa mūdra

EEN ANDERE ICAROS

(Jātaka 427. Vertaald uit het Pāli)

Eens werd de Bodhisattva op de berg "Gierenpiek" wedergeboren als gier. Hij had een zoon Supatta, de Welgewiekte, de koning der gieren, met vele duizenden gieren tot onderdaan, en zeer kraghtig. Deze voedde zijn ouders. Overmoedig door zijn kracht vloog hij echter te hoog en zijn vader waarschuwde hem dat hij niet hoger dan een zekere grens moest gaan. Hij zei wel dát het goed was. Maar op een dag regende het, hij steeg met de andere gieren op, maar liet hen onder zich, klom tot voorbij de grens en werd gegrepen door de wind die op grote hoogten blaast. Hij werd versplinterd.

Vertaald uit het Pāli door
Tonny Kurpershoek-Scherft.

CONGRES WORLD FELLOWSHIP OF BUDDHISTS

Van 1-6 oktober 1978 vond te Japan het 12de congres van de World Fellowship of Buddhists plaats, Hieronder nemen we een vertaling op van de belangrijkste op dit congres aangenomen resoluties alsmede van de aan het eind van het congres uitgesproken slotverklaring (red.).

— Met het oog op de toekomstige ontwikkeling van het boeddhisme, zullen de Dhammaduta-aktiviteiten zich onder leiding van de W.F.B. gaan uitstrekken naar verschillende delen van de wereld via de verscheidene regionale centra. Ter ondersteuning van dit programma zal de uitwisseling van monniken, meditatie-instrukteurs en intellectuelen tussen de verschillende centra onderling bevorderd worden ten behoeve van een beter begrip en een versterkte vriendschapsband.

Om de mensheid in de huidige materialistische wereld te helpen zullen mogelijkheden tot het volgen van de meditatiewegen der verschillende scholen aangeboden worden. Dit houdt in dat de oprichting van nieuwe meditatiecentra en de opleiding van meditatie-instructeurs bevorderd zullen worden.

In de boeddhistische landen zullen niet alleen boeddhistische boeken maar ook brochures van enkele pagina's, die een samenvattende inleiding tot de leer geven in de verschillende talen van de toeristen aangeboden worden.

- Aangezien binnen de W.F.B. vaak gediscussieerd is over de problemen rondom de verwezenlijking van een wereldvrede en rondom het welzijn van de mensheid, besluiten wij op deze conferentie dat we nu positieve stappen zullen moeten ondernemen om tot kontakt en samenwerking te komen met de leiders van het christendom, de islam, het hindoeïsme,en van andere religies. En ook dat we zullen moeten pogen op meer diepgaande wijze jonge mensen en vrouwen te betrekken in het vinden van wegen tot en middelen om een duurzame vrede in de wereld te bevorderen en te handhaven.

- Aangezien de V.N. het plan opgevat hebben om de voormalige glorie van Lumbini, de heilige geboorteplaats van de Heer Śakyamuni Boeddha te herstellen, als onderdeel van hun streven de wereldvrede en de broederschap tussen de volkeren te handhaven, besluiten

we hierbij het jaar 1979 als het Lumbini-jaar uit te roepen en te verklaren dat alle landen het met ernst, respect en eerbied in acht zouden moeten nemen. We verklaren verder dat het in onze bedoeling ligt in verband hiermee verscheidene programma's te verwezenlijken, waaronder de organisatie van studiegroepen en conferenties, het bevorderen van de pelgrimage naar Lumbini etc., en het nu al in uitvoering zijnde Lumbini Development Project te ondersteunen door middel van fondsen, publiciteit en samenwerking.

- Japan is tot nog toe het enige land dat de verschrikking van de atoombom gekend heeft, waarbij ten gevolge van het gebruik ervan aan het eind van de 2e Wereldoorlog honderdduizenden mensen gedood of gewond werden. Zelfs tot op de dag van vandaag sterven er nog mensen door de nawerking van radio-aktieve straling. Aangezien die zogenaamde "Vrede", die maar amper gehandhaafd kan worden door een machtsevenwicht tussen die naties die atoomwapens bezitten, inherent de mogelijkheid van toekomstige atoomoorlogen met zich meebrengt, besluiten wij nu in naam van de algemene vergadering van de W.F.B. een sterk beroep te doen op de hoofden van alle naties om de produktie,

het opslaan en het gebruik van de meest gevaarlijke wapens geheel stop te zetten en atoomwapens volledig af te schaffen en die energie te gebruiken voor vreedzame doeleinden om zo op een betere wijze bij te dragen aan het welzijn van de mensheid. Verder besluiten wij er bij alle regeringen van de wereld op aan te dringen atoomwapens en andere wapens die de mensheid kunnen vernietigen, af te schaffen en in de plaats daarvan humanitaire aktiviteiten te ontplooien om deze wereld vreedzaam te maken en vrij van angst of enigerlei spanning.

- Wij, de leden van de World Fellowship of Buddhists, de boeddhisten van de wereld vertegenwoordigend, aanwezig op de 12e algemene conferentie die onder de auspicieën van de Japan Buddhist Federation van 1 tot en met 6 oktober in het jaar 2522 B.E. (1978) te Tokyo en Kyoto gehouden werd, verklaren en bevestigen dat wij in de geest van de inleiding, uitgesproken op de openingsvergadering van de W.F.B., gehouden in Sri Lanka in 2494 B.E. (6 juni 1950) zullen voortwerken, ons ertoe aansporend om met alles wat in ons vermogen ligt de verheven leer van de Boeddha bekend-

heid te geven zo dat de heilzame kracht van dienstbaarheid en opofferingsgezindheid die ervan uitgaat de gehele wereld moge vervullen en vrede en harmonie moge brengen onder de mensen en geluk voor alle levende wezens.

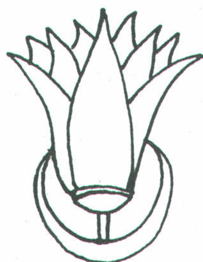
Wij bevestigen opnieuw ons geloof in de gewetensvolheid van de voorgangers van deze organisatie die gevolg gaven aan de behoefte aan wederzijds begrip en samenwerking tussen boeddhisten die geografisch en historisch gescheiden geraakt zijn door vele mijlen en vele eeuwen. Wij prijzen ons gelukkig dat er een groeiende band bestaat tussen de boeddhisten van de oostelijke en westelijke wereld. Nu er betere mogelijkheden zijn voor een nauwere kommunicatie, kunnen boeddhisten een beduidende bijdrage leveren in de richting van een wereldvrede en het geestelijk welzijn van de mensheid. In het licht van die inleiding en met het oog op de huidige situatie in de wereld verklaren wij hierbij plechtig:

1. dat we vast besloten zijn alle mogelijke hindernissen die het gevoel van eenheid, solidariteit en broederschap in de weg zouden kunnen staan, te overwinnen.
2. dat we ernaar zullen streven in samenklank met andere godsdienstige en humani-

taire organisaties ons in te zetten voor vrede en harmonie, met het uiteindelijk doel één grote wereldgemeenschap te bewerkstelligen.

3. dat we de onaangebroken bronnen op religieus en edukatief gebied zullen aanboren ten gunste van de jongere generaties.

4. dat we zullen bijstaan in de algehele restauratie van Lumbini, de geboorteplaats van Śakyamuni Boeddha.

VERSLAG VOORJAARSBIJEENKOMST

In het fraaie Internationaal Theosofisch Centrum, in de bossen van Naarden, hebben de Vrienden van het boeddhisme samen met de werkgroep De Nieuwe Mens, op 19 en 20 april een drukbezochte lente-bijeenkomst gehouden.

Het thema, het boeddhisme en zijn praktische betekenis voor deze tijd, werd zaterdagochtend meteen al helder en boeiend behandeld door de Upasaka Nagabodhi van de Friends of the Western Order in London, die sprak als plaatsvervanger van de monnik Sangharakshita.

Hoewel de mens in deze tijd lijkt te worden gereduceerd tot niet meer dan een statische eenheid en de problemen waar de wereld mee kampt misschien groter zijn dan ooit tevoren, zijn de oorzaken van die problemen in wezen niet verschillend van die ten tijde van de Boeddha, aldus Nagabodhi. Die oorzaken zijn begeerte, haat en onwetendheid.

De bedoeling van het boeddhisme is, die oorzaken weg te nemen. Mensen voelen zich echter om tal van verkeerde redenen tot het boeddhisme aangetrokken, meende hij. Als goede redenen noemde hij onder meer de aantrekkingskracht van de meditatie, de duidelijke morele visie en de niet-theïstische, niet-autoritaire

instelling van het boeddhisme.

Het is een "zinnige" religie, zei hij. Met de Boeddha als voorbeeld biedt het een ideaal van menselijke vervolmaking. De Dhamma toont ons daartoe een weg die al 2500 jaar is beproefd.

Nagabodhi legde er grote nadruk op dat het een geweldige inspanning vergt om ons te transformeren, de kleine zaadjes te ontwikkelen tot volgroeide bloemen. De weg naar de Verlichting gaan betekent hard werken.

Helaas is het boeddhisme op een onevenwichtige manier in het Westen geïntroduceerd, o.m. sterk beïnvloedt door de voorkeur van vertalers en geleerden voor bepaalde teksten, met een zwaar accent op morele aspecten.

Een nadeel is ook, vond hij, dat wij gemakkelijk veel te veel over het boeddhisme te horen en te lezen kunnen krijgen voordat wij er eigenlijk aan toe zijn. Zodoende dreigen wij soms te verdwalen in de uiteenlopende ideeën waarvan wij kennis nemen.

Gelukkig zijn er nu enkele bewegingen die het boeddhisme in het Westen op een goede,zinvolle manier uitdragen. Als voorbeeld vertelde hij uitvoerig over de Friends of the Western Buddhist Order die in 1967 door de monnik Sangharakshita is gesticht.

De orde heeft ondermeer enkele kleine coöperaties gesticht waartoe winkels en zelfs een foto- en filmstudio behoren. Er is een aantal centra van de FWBO, hoofdzakelijk in Engeland, waar wordt gemediteerd en cursussen over het boeddhisme worden gegeven.

Het plan bestaat om binnen enkele jaren ook in Nederland een centrum van de FWBO te stichten. Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot Carolien Eykman, W.v.Pontlaan 109, Arnhem, tel. 085-610275.

Zondagochtend gaf drs.Ada Herpst in een voordracht over Zen en psychotherapie een duidelijk overzicht van verschillen en overeenkomsten tussen Zen en een aantal psychotherapeutische scholen.

Vooral de overeenkomsten tussen Zen-boeddhisme en de psychotherapie van Rodgers zijn treffend. De therapie is gericht op het loslaten van fixaties, de erkenning dat wij leven in een voortdurend proces van verandering en de aanvaarding van de eigen gevoelens. Maar het boeddhisme gaat tenslotte verder: aanvaarding van al het bestaande.

Dit sloot aan bij wat prof.dr.R.H.C. Janssen eerder in een van de gespreksgroepen had onderstreept, nl. dat het boeddhisme juist die religie is die de nadruk legt op permanente ver-

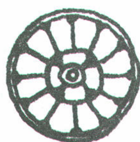
andering. Het grondkenmerk van de boeddhisische meditatie is, zei hij, dat alles in een stroom van verandering is opgenomen.

Hij waarschuwde er overigens tegen, al te lichtvaardig aan meditatie te beginnen. Mensen die zeer angstig en krampachtig in het leven staan, kunnen door de ontspanning die door de meditatie teweeg wordt gebracht, hun verdedigingsmechanismen tegen psychische verdringingen zien wegvallen, waardoor zij in een toestand van volslagen radeloosheid kunnen geraken.

In de gespreksgroepen ontstonden geanimeerde discussies. Prof.dr.V.Westhoff leidde een groep over boeddhisme en omgang met de natuur, Erik Bruijn over tantra en Bruno Mertens over boeddhisme en vegetarisme.

De voordracht met dia's van Erik Bruijn over tibetaans boeddhisme was zaterdagavond een kleurrijk en fascinerend accent in het geslaagde voorjaarsweekende van oude en nieuwe vrienden van het boeddhisme.

Jacques den Boer.

MEDEDELINGEN

- NAJAARSBIJEENKOMST STICHTING VRIENDEN VAN HET BOEDDHISME

Op 12 october zal in de Schovenhorst te Putten de najaarsbijeenkomst van de Stichting gehouden worden. Omtrent het programma zal nog nader bericht worden.

-SCHOOL FOR ORIENTAL STUDIES

Op 16 januari 1981 zal in het conferentiecentrum De Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, de eerste weekend-cursus starten van de School for Oriental Studies in Nederland.

Hier zal voor geïnteresseerden de gelegenheid bestaan op academisch niveau een theoretische en praktische vorming te krijgen in geestelijke stromimgen van India. De cursus is bestemd voor docenten en theologen, psychiaters en psychotherapeuthen, voor hen die zich intensief met verschillende vormen van yoga en meditatie bezighouden en verder voor allen die een diepe belangstelling hebben voor de indiase cultuur.

Het is de bedoeling, in deze tijd van confrontatie van culturen en godsdiensten, de grote beschaving van India van binnen uit te

leren verstaan en tevens te leren onderkennen, waarin zij van westerse cultuur verschilt. In deze ontmoeting zullen we ook onze eigen cultuur beter leren begrijpen.

Ook zullen we kunnen leren van de rijkdom aan psychologische inzichten en technieken van geestelijke verruiming die in India kunnen bogen op een eeuwenoude traditie en die in het Westen eerst in deze eeuw tot ontwikkeling kwamen en wetenschappelijk erkenning kregen.

Op ieder van de 6 weekends zal één van de volgende onderwerpen als centraal thema aan de orde gesteld worden:

de veda's	bewustzijnspsychologie
de upanishads	chakra-psychologie
yoga en tantra	filosofie en boeddhisme

Verder zal er aandacht besteed worden aan t a a l en t r a d i t i e , m u z i e k, d a n s en k u n s t en zal er gelegenheid zijn tot het beoefenen van m e d i t a t i e .

Als docenten fungeren specialisten op elk gebied. Daar velen uit India afkomstig zullen zijn, zullen de voordrachten in het Engels gegeven worden.

De weekends duren van vrijdagavond tot en met zondagmiddag. Deze eerste cursus zal bestaan uit 6 weekends op de volgende data

in 1981:

16 jan. - 18 jan.	27 feb. - 1 mrt.
30 jan. - 1 feb.	13 mrt. - 15 mrt.
13 feb. - 15 feb.	27 mrt. - 29 mrt.

Het cursusgeld bedraagt fl. 1500,-. Hierbij zijn inbegrepen logies en maaltijden in het comfortabele en goed geoutilleerde conferentiecentrum. Voor echtparen en studenten is reductie mogelijk.

Sri Shyam Batnagar en Sri Harish Johari zullen deze cursus leiden, hierin bijgestaan door Prof. Henri van Praag en Drs.Jo van Orshoven. De organisatorische leiding berust bij Ir.Emile Barbas en Yvette Meijer. Coördinatrice is Anne Steenmeijer.

Op de eerste cursus zullen nog twee andere volgen, waarna een wetenschappelijk certificaat behaald kan worden. Cursussen over China, Tibet en Japan zijn in voorbereiding.

Zij die in aanmerking wensen te komen voor deelname aan deze eerste cursus geestelijke stromingen van India kunnen zich - vrijblijvend - opgeven. Daarop krijgt men - over enige tijd - nadere informatie toegezonden, waarna een definitieve opgave kan volgen. Adres: c/o Anne Steenmeijer F.C.Dondersstraat 18, 1402 CH Bussum tel.: 02159-15977.

_CENTRUM VOOR SHIN-BOEDDHISME

Op 15 en 16 augustus a.s. zal te Antwerpen de

eerste europese Shin conferentie gehouden worden. Inlichtingen hieromtrent zijn verkrijgbaar bij A.Peel, Zittard 18, 2419 Lille (Poederlee), België.

-DHARMADHATU

Op verzoek van Dharmadhatu Amsterdam heeft zich Michael Kohn, persoonlijke vertegenwoordiger van Chögyam Trungpa Rinpoche in Europa, in 1979 in Amsterdam gevestigd. Hij geeft regelmatig intensieve training sessie's in Amsterdam, Groningen en Den Haag. Inlichtingen bij Dharmadhatu, Ruysdaelkade 63, 1072 AK A'dam

- KUM NYE RELAXATION EN TIME SPACE KNOWLEDGE

Van 1-7 september zal Hal Gurish van het Nyingma Institute in Berkely, California, in Holland zijn. Hal is leerling en naaste medewerker van Tharthang Tulku, een Tibetaanse lama. Hij heeft bovendien een jarenlange ervaring als psychotherapeut en opleider. Hal zal 2 workshops geven en 1 lezing.

1 - 3 september	Kum Nye
donderdagavond 4 sept.	lezing TSK
5 - 7 september	TSK

De Kum Nye workshop wordt georganiseerd door Wil van der Hulst en Carola de Vries Robles. Deelname alleen mogelijk voor de volle drie dagen. Maximum aantal deelnemers 20. De kosten zijn f 275,-, incl. alle maaltijden, verblijf

en overnachting. Toewijzing voor deelname geschiedt na ontvangst van het inschrijfformulier en in volgorde van de ontvangen gelden, op bankrek.no.: 54 35 10 719 ABN Vijzelstr. A'dam.Gironr. van de ABN: 6269, t.n.v. C.D. de Vries Robles, Prinsengracht 259-II. Indien er geen plaats meer over is wordt U hiervan in kennis gesteld en zal het overgemaakte bedrag worden teruggestort.Inschrijfformulier zenden t/m 10 aug. naar Wil van der Hulst, Sterrenwacht 8, Leiden. Na 18 aug. ontvangt U bericht van Carola over de definitieve deelname en de noodzakelijke praktische informatie.

Het Time Space Knowledge-(=TSK) weekend wordt georganiseerd door de werkgroep Nieuwe Mens en gehouden in het Theosofisch Centrum Naarden in de Besant Hall. Opgave via inschrijfformulier van de werkgroep Nieuwe Mens. Het weekend zal in het Engels gegeven worden. Algemene informatie tel: 02153-86091. Sekretariaat: Neuweg 172, Hilversum, 035-13478.

De TSK-lezing wordt gehouden in de Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam, donderdagavond 4 september aanvang 20.30 uur.

Van 20 augustus t/m september zullen drie korte films beschikbaar zijn. Datum van vertoning nog niet bekend. Op verzoek kunnen de films gehuurd worden. Vanaf 20 aug. kontakt opnemen met Carola de Vries Robles, tel: 020-253094. De drie korte films zijn:

-Tibetan Medicine, the life and work of Dr. Lobsang Dolma
-Requiem for a faith, an account of a spiritual way of life which no longer exists
-Meditation Crystallized - Lama Govinda's film or the use of art and imagery in meditation.

Kum Nye is een Tibetaans systeem van lichaamsbewegingen, ademhalingsoefeningen, chanting, lopende en zittende meditaties en zelfmassage - dat negatieve houdingen en emotionele conflikten transformeert en ons zo evenwichtiger en gezonder maakt. De oefeningen zijn geschikt voor mensen van iedere leeftijd en kunnen thuis voortgezet worden. De oefenboeken Kum Nye Relaxation zijn tot op heden alleen in het Engels verkrijgbaar. Tharthang Tulku heeft o.m. 2 boeken geschreven die het proces beschrijven van 't werken aan jezelf via meditatie: Gesture of balance, vertaald in 't Nederlands: Leven in evenwicht, Uitgeverij Ank&Hermes en: Openess Mind, vert. in 't Nederlands: Open bewustzijn, Uitgeverij Karnak.De boeken zijn te bestellen bij Carola.

Tharthang Tulku Rinpoche schreef o.m. het boek Time Space Knowledge. Dit boek bevat een nieuwe kijk op de realiteit en zal als basis dienen voor dit weekend: "Time, Space, Knowledge teaches us how we can open our space which is too narrow, our time which is too short and our Knowledge which is too limited.

The practice helps us to develop self-discipline, clarity of thought, feeling and action, self-knowledge, self-control and insight into and knowledge of various aspects of man and the world. Through exercises and discussion participants will experience the clarity and personal freedom of this far-reaching vision."
Het TSK boek kan bij Carola besteld worden.

-HIMALAYA VAKANTIE WORKSHOPS

Het is mogelijk voor betrekkelijk lage prijzen een georganiseerde, vier weken durende reis naar Kashmir te maken waarbij de volgende mogelijkheden geboden worden:

- het beoefenen van Yoga en meditatie; het bezoeken van boeddhistische kloosters in Ladakh of van de Niketan Ashram in Pahalgam
- deelname aan een bergmerentocht; trektocht door de bergen en het wonen op woonboten buiten de bewoonde wereld
- creatieve workshops (zilversmeden, houtsnijwerk, papier maché, textiel, muziek en Urdu); bezoeken aan werkplaatsen en onderwijsinstellingen

Inlichtingen bij J.Coenen, St.Jorisstraat 7, 1017 BC Amsterdam.

-**ZEN**

Als vervolg op het Theresiahoeveblad ver-

schijnt als uitgave van Nieuwe Tijds Boekwinkel Hilarion, Nijmegen, 4x per jaar het blad Zen. Het heeft een algemener karakter gekregen dan het Theresiahoeveblad, maar het verband met de Theresiahoeve is blijven bestaan door het opnemen van de Thresiahoeve-aktiviteiten. Het blad probeert aan de hand van artikelen en teisho (toespraken) van oude en nieuwe Zen-meesters en Zen-begeleiders aan te geven wat Zen is of kan zijn voor het dagelijks leven van mediterenden in de nederlandstalige gebieden. Een abonnement kost f 10,-/Bf 150,- en kan elk moment ingaan. Eerdere nummers van het jaar worden dan ook toegestuurd. De administratie en het sekretariaat zijn gevestigd in de Theresiahoeve, Dominicanenstr. 24, 5453 JN Langenboom.

- MEMOBEURS

Op 9, 10 en 11 mei j.l. werd te Hilversum de derde Memo-beurs omtrent kleinschaligheid gehouden. (Memo = mens en milieuvriendelijk ondernemen.) Het beurs-thema van dit jaar was "Energie en energieverbruik". Matthijs Schouten hield hier een lezing getiteld: "Een boeddhistische visie op economie en energie." De tekst van deze lezing zal verschijnen bij de Kosmos in Amsterdam.

